

**KARA AHMED PAŞA
KÜLLİYESİ**

(bk. AHMED PAŞA KÜLLİYESİ).

KARA DÂVUD

Muhammed b. Süleyman el-Cezûlî'nin
Delâ'ilü'l-hayrât adlı
salavat mecmuası üzerine yapılmış
en meşhur Türkçe şerh.

Asıl adı *Tevfiku muvaffıkı'l-hayrât fi izâhi meâni Delâil-i'l-hayrât* (*Tevfiku muvaffıkı'l-hayrât li-neyl-i'l-berekât fi hid-meti menbai's-saâdât şerhu Delâil-i'l-hayrât*) olan eserin müellifi, Kanûnî Sultan Süleyman devri müderrislerinden Kara Dâvud İzmitî'nin (948/1541) neslinden geldiği tahmin edilen Karadâvudzâde Mehmed Efendi'dir (ö. 1170/1756). Mehmed Efendi'nin hayatı hakkında bilgi yoktur. Kitap, Bursalı Mehmed Tâhir tarafından yanlışlıkla Kara Dâvud İzmitî'ye nisbet edilmiştir.

Mehmed Efendi eserinde alışlagelen şerh yöntemini takip etmemiş, salavat ve duaların nakledilmesi sırasında değişik konulara geçmiş, bunları birbirinden farklı kısma ve tasavvufî menkıbelerle zenginleştirmiştir. Bundan dolayı eserin hacmi genişlemiş, şerh olma niteliğini aşarak telif mahiyetini almış, ahlâk ve siyer konularını işleyen bir mev'iza kitabı halini almıştır. Kitabı bir girişten sonra sekiz bölüme (hizib) ayırmak mümkündür. Girişte Cezûlî'nin eserini yazmasına vesile olan menkıbeler anlatılır. Birinci bölümde Hz. Peygamber'e salavat getirmenin fazileti, ebeveyni, doğumu, isimleri, isrâ ve mi'râci, arş, kürsî ve yedi gök tabakası, âlemlerin sayışı meselesi ve İblîs hakkındaki hikâyeler gibi konulara yer verilir. İkinci bölüm ehl-i abânın sayısı ve Resûl-i Ekrem'in hissî mucizeleriyle ilgilidir. Üçüncü bölümde mukarrebîn ve hamele-i arş, cennet ehlinin ziyafet günleri, kevser, Resûlullah'ın hicreti, ayın yarılması (inşikâku'l-kamer) olayı ve Ebû Eyyûb el-Ensârî kıssası zikredilir. Dördüncü bölüm yahudi âlimlerine dair bazı menkıbeler, çocukların yaptıkları amellerin sevabının ebeveynlerine ulaşması ve namazın keyfiyeti gibi hususlarla ilgilidir. Beşinci bölümde Hızır ve İlyâs kıssaları, meleklerin tesbihi ve cuma namazının fazileti konularına temas edilir. Altıncı bölümde Hz. Mûsâ'ya Resûlullah'a salavat getirmesinin emredilmesi, mîsak, Âdem'den İsâ'ya kadar

geçen peygamberlere ait menkıbeler ve Kur'an âyetlerinin sayısı gibi meseleler üzerinde durulur. Yedinci bölümde bazı zikir metinlerini ve âyetleri okumanın fazileti, müminlerin meleklerden üstün konumda bulunuşu, nübüvvetin vehbî oluşu, hûrîler, Cebrâil'in Peygamber'e geliş sayısı, Resûl-i Ekrem'in amcası Ebû Tâlib'le yaptığı Şam yolculuğu, Hz. Süleyman'ın kuşların zikrinden haber vermesi vb. konulardan bahsedilir. Sekizinci bölümde fakirliğin övünç vesilesi olduğunu belirten ve sûfilerce Hz. Peygamber'e atfedilen rivayetin mevzû oluşu, te'vil ve tefsirin açıklanması, ism-i a'zam duası, kalbin salâh ve fesadı üzerinde durulur. Firavun ve İblîs'le ilgili hikâyelere yer verilir. Eser Cezûlî'den nakledilen uzunca bir duanın tefsiriyle sona erer.

Kitabın en önemli özelliği, tasvirlerde ve menkıbelerle dolu anlatımlarda halkın duygularına ve hayal dünyasına hitap edecek bir üslûbun kullanılmasıdır. Bundan dolayı eser halk arasında çok rağbet görmüştür. Müellif konuları işlerken zayıf, uydurma ve İsrâiliyat türü rivayetlere başvurmuştur. Meselâ ruhen mi bedenlen mi vuku bulduğu tartışmalı olan mi'rac olayının bedenlen vuku bulduğu kabul edilmekle birlikte mi'rac hayal ürünü birçok unsurla desteklenmiş ve bunlar Resûl-i Ekrem'e izâfe edilmiştir. Bu arada yapılan tasvirler arasında Peygamber'in başına nurdan kavuk giydirildiği, Hz. Âdem'in yaratılmasından sekiz bin yıl önce Rıdvân tarafından sarılmış olan bu kavuğun kırk bin gözü ve her gözünde "Muhammed Allah'ın resulüdür, nebîsidir, habîbidir, halîlidir" şeklinde dört satırın yazılı olduğu vb. rivayetlere eserde sıkça rastlanır (*Tevfiku muvaffıkı'l-hayrât*, s. 182). Bu tür mübalağalı ifadeler ve abartılmış sayılara dayanan tasvirler yer verilen *Kara Dâvud*, halk eserleri arasında sağlam rivayetleri en az kullanan bir kitap niteliğine bürünmüştür.

Araştırmalar, yaygın biçimde okunan eserler arasında yer alan *Kara Dâvud*'un geleneksel yaşayış tarzını devam ettirmekte olan çevrelerde bugün hâlâ okunduğunu ortaya koymuştur (Günay, s. 252). 1254-1330 (1838-1912) yılları arasında on beş baskısı yapılan eserin Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Yordam 2001 bilgisayar kütüphane kayıtlarında, İstanbul ve Anadolu'daki kütüphanelerde mevcut altmışı dokuzunda nüshası tesbit edilmiştir (meselâ bk. Süleymaniye Ktp., Kılıç Ali Paşa, nr. 218, Ha-

midîye, nr. 323, Serez, nr. 1770; Tire İlçe Halk Ktp., Necip Paşa, nr. 113). *Kara Dâvud*'u, Mehmet Faruk Görtuna *Şerh-i Delâil-i Hayrât* (I-III, İstanbul 1971) ve Abdülkadir Akççek *Delâil-i Hayrât Şerhi Kara Davud* (İstanbul 1975) adıyla sadeleştirerek yayımlamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Kara Dâvud. *Tevfiku muvaffıkı'l-hayrât*, İstanbul 1266, s. 182; *Keşfü'z-zunûn*, I, 759; *Osmanlı Müellifleri*, I, 399; *İzâhu'l-meknûn*, I, 340; *Hedyyetü'l-'ârifin*, II, 331; Karatay, *Türkçe Basmalar*, I, 542; Özege, *Katalog*, IV, 1645; Ünver Günay, *Erzurum ve Çevre Köylerinde Dinî Hayat*, İstanbul 1999, s. 227, 252; Hatice Kelpetin, *Yaygın İslâm Anlayışı: Klasik Dönem Osmanlı Gelenegi* (doktora tezi, 2000), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 13-25.

HATİCE KELPETİN ARPAGUŞ

KARA DÂVUD İZMİTİ

(ö. 948/1541)

Karadâvudzâdeler
diye bilinen ulemâ ailesinin
ilk temsilcisi.

İzmit'te doğdu, Kara Dâvud diye tanındı. Babasının adı Kemal'dir. Tahsilini Molla Lutfi, Hacıhasanzâde Efendi, Müeyyedzâde Abdurrahman Efendi gibi âlimlerin yanında tamamladı. Bursa Kaplıca, Trabzon, Edirne Üç Şerefeli ve Sahn-ı Semân medreselerinde müderrislik görevinde bulundu. 929'da (1522-23) Bursa kadılığına getirildi, ardından da bu görevinden azledilip emekliye sevk edildi. Uzun bir aradan sonra kadılık görevine tekrar döndüyse de bu defa kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. 948 yılı Safer ayında (Haziran 1541) vefat etti ve Bursa'da Yıldırım civarında yaptırdığı mescidin hazinesine defnedildi.

Eserleri. 1. *Hâşiye 'alâ Şerhi Me'tâli'i'l-envâr*. Mantiğa dair olan kitap, Sirâceddin el-Urmevî'nin *Me'tâli'u'l-envâr* adlı eserine Şemseddin Mahmûd b. Abdurrahman el-İsfahânî tarafından yazılan şerhin hâşiyesidir. Kara Dâvud'un bu eserine Birgili Kara Halil ve Yûsufefendîzâde hâşiye yazmışlardır (Köprülü Ktp., Mehmed Âsım, nr. 290, 291). 2. *Hâşiye 'alâ Hâşiyeti Küçük (Küçük) 'alâ Tahri'ri'l-kavâ'id-i'l-mantıkîyye* (*Hâşiye 'alâ Şerhi's-Şemsîyye*). Ali b. Ömer el-Kâtibî'nin *eş-Şemsîyye*'sine Kutbüddin er-Râzî'nin yazdığı şerhe Seyyid Şerif el-Cürânî'nin yaptığı hâşiyenin hâşiyesidir (İstanbul 1285). Kâtib Çelebi, bu hâşiyenin Tef-tâzânî'nin öğrencisi Molla Kara Dâvud